

Forskning viser manglende sammenheng mellom tidsskrifters prestisje og forskningsartiklers kvalitet ¹

I et leserinnlegg med den lett provoserende tittelen [En Plan S+ til bekjempelse av eliteforskeres logofetisjisme](#) argumenterer jeg for at artikler i gammeldagse abonnementstidsskrift med betalingsmur bør straffes økonomisk, mens publisering i tidsskrift som gir fri tilgang til forskningsresultatene (Open Access), bør belønnes i form av økning i forskernes frie driftsmidler. Et slikt insitamant vil i tilfelle komme i tillegg til styringssignalene fra Forskningsrådet og European Research Council. Begge stiller som kjent skjerpede krav til at den forskningen de finansierer, skal offentliggjøres i Open Access-kanaler.

Uten å vise til noe empirisk grunnlag, hevder statsviter Tore Wig i sitt innlegg [Et forsvar for tidsskrifthierarkiet](#) at det er en «sterk probabilistisk sammenheng» mellom høy prestisje og høy kvalitet. Å innføre insitamenter som dreier oppmerksomheten vekk fra de eldste, dyreste og mest prestisjetunge abonnementstidsskriftene, vil etter en slik logikk utgjøre et uforsvarlig angrep på forskningens kvalitet. Men Wigs forsvar for tidsskrifthierarkiet er dessverre ikke annet enn en tvilsom øvelse i logikk. Det er på høy tid at skeptikerne legger vekk sirkelargumentasjonen. La oss heller undersøke empirien.

En som i mange år har forsket på den antatte sammenhengen mellom prestisje og kvalitet, er professor Björn Brems. I en grundig [oversiktsartikkel fra 2018](#) går han gjennom store mengder empiriske data og forskningslitteratur om vitenskapelig publisering for å undersøke om det er noen sammenheng mellom Impact Factor og kvalitet. Han ser på tidsskrifter innen flere fagfelt med dyre betalingsmur-regimer, blant annet medisin og psykologi. Konklusjonen er nedslående. De høyest rangerte tidsskriftene er generelt vanvittig dyre, men har ingen forrang hva gjelder kvalitet.

Et annet argument som ofte fremføres mot Open Access, er at forskere jo ønsker å bli lest og sitert. Det er åpenbart sterke faglige grunner for å publisere der hvor vi har størst mulighet for å få siteringer. Men heller ikke her er det noen påviselig fordel ved å bruke lukkede kanaler. I en [oversiktsartikkel fra 2016](#) gjennomgår Erin McKiernan et al. 70 studier av siteringsfordeler og -ulempes for tidsskriftartikler. 46 av studiene påviste en klar, målbar siteringsfordel for Open Access-artikler versus artikler bak betalingsmur; de fleste av de resterende studiene hadde funnet at siteringshyppigheten var helt eller tilnærmet identisk. Det er riktignok en viss variasjon mellom de fagområdene som er blitt gjort til gjenstand for bibliometriske studier. Men brutt ned til nitten fagdisipliner, fant McKiernan et al. kun to fagfelt hvor det var en moderat siteringsfordel for artikler bak betalingsmur.

Open Access-kanaler er som kjent nokså nye, har generelt lavere Impact Factor og også lavere «følt» kvalitet i forskerfelleskapene. Men det er faktisk ikke noe empirisk grunnlag for å si at artikler som publiseres i slike kanaler, gjennomsnittlig holder lavere kvalitet eller siteres mindre. Hvis flere støtter opp om åpne publiseringskanaler med god kvalitetssikring, noe mitt forslag til en Plan S+ vil gi sterke insentiver til, vil forskningsmiljøene raskt finne ut at Open Access verken er farlig eller gir dårlig kvalitet.

En effektiv måte å måle faktisk kvalitet på, kunne være «blindtesting» av artikler. La oss si at vi tok 20 artikler, hvorav den ene halvparten var antatt for publisering i prestisjetidsskrifter med betalingsmur, og den andre halvparten var antatt for publisering i Open Access-tidsskrifter. Artiklene måtte være anonymisert og uten logo. Et panel bestående av forskere med professorkompetanse på feltet fikk så

¹ PUBLISERT UNDER TITTELEN «Ingen sammenheng mellom prestisje og kvalitet»

i oppdrag å lese dem og sortere dem i to bunker etter kvalitet. Kan vi være sikre på at resultatet ville gå like entydig i prestisjetidsskriftenes favør som når et panel med trente vinsmakere klarer å blinke ut kvalitetsvin i en blindtest?

I en [doktordisputas om Open Access](#) ved UiT nylig ble en blindtest av denne typen etterlyst. Resultatene av en slik studie ville bidratt positivt i debatten og vært et originalt tilskudd til forskningslitteraturen om vitenskapelig publisering og kvalitet.

Inntil håndfaste bevis for prestisjetidsskriftenes påstått høyere kvalitet foreligger, er det ingen grunn for oss forskere til å gjemme den kunnskapen som vi produserer, vekk bak gigantforlagenes betalingsmur. Det er for lenge blitt etablert solide, mer effektive og langt billigere publiseringsløsninger som sikrer fri tilgang for allmennheten uten å fire på kravene til kvalitet. I det lyset er det useriøst å forvente at offentlige midler skal sløses bort på rådyre tidsskriftabonnement. Især siden vi ikke har noen vitenskapelig begrunnelse for å agere så urasjonelt.